

Pædagogisk læreplan for Klynge VVK-B 2023-2025

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Rammer og indhold i den nye styrkede læreplan.

Formålsbestemmelser for dagtilbuddet

Dagtilbudsloven § 7:

Dagtilbud skal fremme børns trivsel, læring, udvikling og dannelse gennem trygge og pædagogiske læringsmiljøer, hvor legen er grundlæggende, og hvor der tages udgangspunkt i et børneperspektiv.

Stk. 2. Dagtilbud skal i samarbejde med forældrene give børn omsorg og understøtte det enkelte barns trivsel, læring, udvikling og dannelse og bidrage til, at børn får en god og tryk opvækst.

Stk. 3. Børn i dagtilbud skal have et fysisk, psykisk og æstetisk børnemiljø, som fremmer deres trivsel, sundhed, udvikling og læring.

Stk. 4. Dagtilbud skal give børn medbestemmelse, medansvar og forståelse for og oplevelse med demokrati. Dagtilbud skal som led heri bidrage til at udvikle børns selvstændighed, evner til at indgå i forpligtende fællesskaber og samhørighed med og integration i det danske samfund.

Stk. 5. Dagtilbud skal i samarbejde med forældrene sikre børn en god overgang fra hjem til dagtilbud. Dagtilbud skal endvidere i samarbejde med forældre og skole sikre børn en god sammenhængende overgang mellem dagtilbud og fra dagtilbud til fritidstilbud og skole ved at udvikle og understøtte deres grundlæggende kompetencer og lysten til at lære.

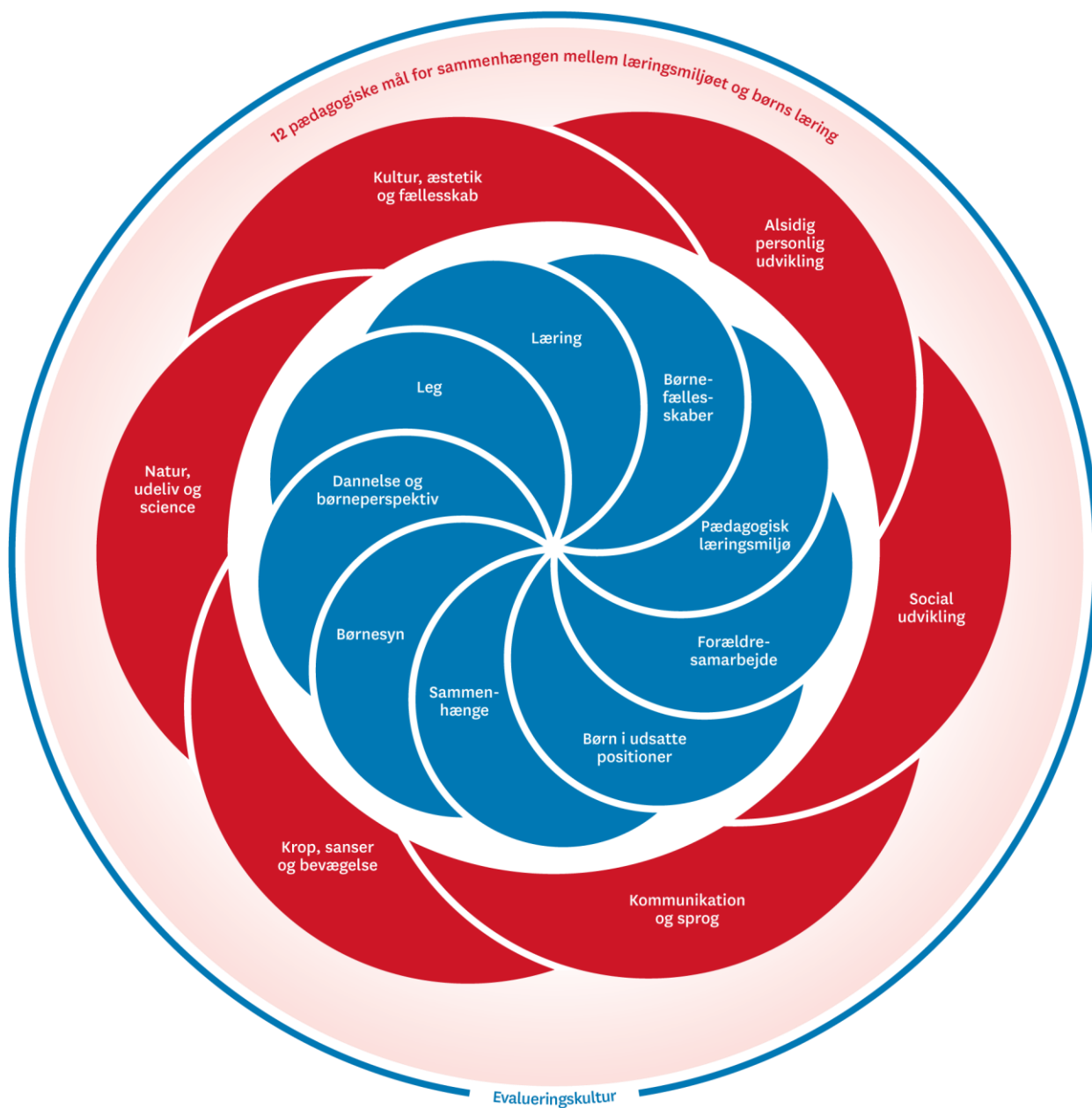
Hvem skal udarbejde den nye pædagogiske læreplan

Dagtilbudsloven § 8, stk. 1:

Der skal i alle dagtilbud udarbejdes en skriftlig pædagogisk læreplan for hele børnegruppen i alderen 0-2 år og for børnegruppen i alderen fra 3 år og frem til skolestart. Hvis det enkelte dagtilbud har organiseret børnene i andre aldersgrupper, udarbejdes den pædagogiske læreplan på baggrund af denne organisering.

I aldersintegrerede daginstitutioner kan der udarbejdes en pædagogisk læreplan under hensyntagen til aldersgrupper. I daginstitutioner med flere enheder skal den pædagogiske læreplan udarbejdes, så der tages højde for børnegruppernes sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger i de enkelte enheder.

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold](#). Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der gennem skabelonen løbende til publikationen. På sidste side i skabelonen er der yderligere information om relevante inspirationsmaterialer.

Hvem er VVKB

Klynge VVKB består af fire, 0- 6 års institutioner; Himmeltræet, Troldehøj/Legeland, Noas Ark og Børnekompasset.

Alle institutionerne arbejder ud fra systemisk og anerkendende tilgang i forhold til børn, forældre og det pædagogiske personale. Vi har ansvaret for at sikre et åbent og ligeværdigt samarbejde med forældrene. Vi finder det vigtigt at understøtte det enkelte barns potentiale og arbejder ud fra barnets nærmeste udviklingszone. Vi sikrer at alle børn kan indgå i fællesskaber hvor de trives og udvikles.

Vi har en professionel tilgang til at styrke den sproglige indsats via Sprogtrappen, de 10 sprogstrategier.

Vi arbejder vidensbaseret i forhold til børns udvikling

Fælles i alle enhederne

Vi har i 2023- 2025 fælles fokus på:

* Relationer

I praksis betyder det at, vi har fokus på relationskompetencen som en professionelle kompetence hos det pædagogiske personale for at sikre, at de møder barnet venligt og imødekommende i samspillet.

Børn udvikler sig følelsesmæssigt når de indgår i relationer med nære voksne, hvor de oplever sig forstået, respekteret, passet på og anerkendt. Relationer udgør fundamentet for børns udvikling. Vi stræber efter at skabe tryghed og tillid i relationer og samspil mellem pædagogisk personale og børnene samt børnene imellem.

Vi arbejder med en systemisk og anerkendende tilgang.

* Sprog og kommunikation

Forskning (Gjems¹) viser at samspillet i relationer og sprogudvikling hænger tæt sammen. Trygge og tillidsfulde relationer mellem det pædagogiske personale og børnene er fundamentet for den sproglige udvikling hos det enkelte barn.

Børns sprogudvikling er dels afhængige af at det pædagogiske personale kommunikerer og taler med børnene, og dels at læringsmiljøet understøtter og inspirerer til sprogudvikling.

Det pædagogiske personale er bevidste om at vi fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og er bevidste om det verbale og det nonverbale i kommunikationen og relationen.

Der arbejdes med sprograppen og UGL'e strategierne. Vi tilstræber et åbent og ligeværdigt forældresamarbejde omkring barnets sproglige udvikling.

* Organisering

Organisering og systematik i dagligdagen er et fælles fokus i klyngen.

Tydelig struktur er stilladset både når det pædagogiske personales tid og opgaver planlægges, men også når børnenes hverdag tilrettelægges. Det pædagogiske personale er tilknyttet faste grupper og deler børnene op i mindre grupper både i de pædagogiske aktiviteter og i overgangene fra en situation til en anden i løbet af hverdagen (for eksempel fra garderobe til legeplads).

Konkret ses organiseringen gennem de aktiviteter der står beskrevet i ugeplanerne, hvor læreplanstemaerne indgår i aktiviteterne.

---

¹ Liv Gjems, 2019 (Sprogstimulering i dagtilbud) Forlag: Dafolo

I alle enhederne er der fokus på lege og læringszoner, som tydeligt markerer og inspirerer legemuligheder for børnene.

Om kommunikation mellem daginstitution og forældre: Forældre vil som minimum en gang ugentligt modtage billeder og/eller små historier fra jeres barns hverdagsliv i institutionen via AULA.

Noas Ark

Vi er en integreret daginstitution med en vuggestueafdeling og en børnehaveafdeling på hver sin matrikel, som ligger i Valbys Kulbanekvarter, i Centerparken 20 og på Hornemanns vænge 35. Vi har åbnet fra kl. 07:00-17:00 hver dag. Vi har plads til 167 børn på tværs af de to afdelinger, og børnene fordeler sig på seks stuer i vuggestuen og fem stuer i børnehaven. Før vi hed Noas Ark, hed vi henholdsvis Lykkebo og Savannen, men de to institutioner blev lagt sammen i 2021 og blev til vores nuværende institution, Noas Ark. Vi har et fælles overordnet børnesyn, som vi arbejder ud fra: *Børn gør det bedste, de kan*. Hvis børn udviser tegn på mistrivsel eller ikke udvikler sig, så er det de voksnes ansvar (selvfølgelig i samarbejde med forældrene) at justere den pædagogiske praksis og læringsmiljøet, så børnene igen kommer i trivsel, udviser glæde og aktiv deltagelse i børnefællesskaber. Det er vores ansvar, at børnene har det godt her i Noas Ark. I Noas Ark er vi så heldige at vi har børn, personaler og forældre fra hele verden, hvilket er meget berigende og lærerigt og vi har altid fokus på at arbejde med børnenes trivsel og læring ud fra deres zone for nærmeste udvikling.

Leg, kommunikation og relationelt samspil er en stor del af hverdagen, og bidrager i høj grad til børns udvikling. Det er her, de får brugt kroppen, øvet deres sprog, udvikler nye relationer og lærer mere om, hvem de selv er. Derfor er vi stolte af at være et hus og en del af en klynge, hvor vi har stort fokus på relationer, og hvor de voksne er en aktiv del af legen, uanset om den foregår liggende på gulvet eller oppe i rutsjebanen. Vi arbejder struktureret med de pædagogiske rutiner og aktiviteter og opdeler børnene hver dag i mindre grupper, for at sikre mest muligt nærvær og guidning. Vi har stort fokus på overgange, dokumentation, systematik og visualisering samt genkendelighed. Derfor kan man altid forvente at der kommer en ugentlig opdatering fra sit barns stue på AULA hver fredag med dokumentation af aktiviteter, nyheder mm. Der udsendes også månedlige nyhedsbreve fra ledelsen omkring hvad der er fokus på ift. læreplanstema, personaleændringer, samarbejde mellem institution og hjem, gode overgange mm.

Derudover arbejder vi med social tænkning, som er en metode og tilgang til at lære børnene at være opmærksomme på sig selv, deres følelser og behov - samt at blive opmærksom på andre børns følelser og behov. Vi hjælper børnene med at få et sprog for at udtrykke sig, at regulere sig i forhold til situationen, at få øje på andre børn og at samarbejde. Børnene bliver til sociale detektiver. I Noas Ark har vi et engageret forældreråd med både forældre fra vuggestuen og børnehaven og man er altid velkommen til at deltage eller sende opmærksomheder eller temaer, som man ønsker drøftet til forældrerådet på AULA. Link til hjemmeside:

<https://noasark-kk.aula.dk/om-os-og-vores-paedagogik/hvem-er-vi>

Børnehuset Troldehøj

Åbningstider i Troldehøj 6:30 til 17:00 og til 16:30 fredage.

Hvem er vi?

Børnehuset Troldehøj, Gårdstedet 57, er en integreret institution for børn mellem 0-6 år. Vi har 7 børnegrupper; 4 vuggestuegrupper og 3 børnehavegrupper (og en Storegruppe efterår til slut april, hvor fokus er på den fremtidige hverdag i KKFO og skole, samt kulturoplevelser)

Institutionen, hverdag og natur & udeliv og tilknytning:

- Vi låner en bus med plads til 25 og en minibus med plads til 20 personer + én tur-bil med plads til 9 personer. Vi kører i skov og natur med børnehaven, *mindst* tre dage pr. uge grupper. Børnehaven tager afsted omkring kl. 9:15 hver dag og er hjemme ca. 15:00. Vi tager tit til skov og/eller strand i Nordsjælland; f.eks. Gribskov, Tisvilde, Bøllemosen osv.
- Vi har to el-ladcykler med plads til fire børn i hver. Vuggestuen tager tit rundt i København på opdagelse ("Er Dronningen hjemme, monstro?").
- Vi er i gang med at blive certificeret som DGI Naturlig Leg (vuggestue og børnehave). *DGI Naturlig Leg er en god idé, fordi aktiviteter i naturen styrker børns motorik, sundhed, sprog, læring og kreativitet. Se mere på [DGI Naturlig Leg](#)* Certificeringen er planlagt færdig 24-6-2023.
- Både vuggestuen og børnehaven arbejder med opdeling i små grupper i løbet af en typisk dag og der er flere tider på dagen, hvor der børnene er sammen med andre børn, en de de har stuetilknytning til.
- Vi laver mad på bål sammen med børnene hver torsdag
- Fredage er der dans og musik for alle børn og voksne udenfor (Funky Fredag).
- Store motorikrum på 2.sal.
- Et moderne rum til kreative aktiviteter.
- Mange ture i lokalmiljøet; Valby Kulturhus, de lokale kirker, biblioteker, parker og idrætsanlæg, strand, skov, legepladser, museer, teater. Vores nærmiljø er også den lokale folkeskole.
- Vi har ekstra fokus på Storegruppen/indskolingsgruppen, der har sit eget forløb fra oktober til maj.
- Vi bruger tid og kræfter på efteruddannelse af medarbejdere, så de får kendskab den nyeste viden om børns udvikling. Vi har i vuggestuen et specielt fokus på tilknytningsteorier og den voksnes rolle i forhold til tryghed.
- Vi har desuden speciel fokus på sprogudvikling fra børnene her helt små og følger uddannelses- diplommet "barnets første 1000 dage".
- Børnehavebørnene hviler hos os, mellem kl. 13:05 og 13:55. Børn på busture, hviler i bussen.
- Vi forsøger at invitere nye forskningsprogrammer om børns udvikling, ind i vores hverdag.

Kost og Måltider

Vi samarbejder tæt med medarbejderne i vores produktionskøkken, hvorfra børnene dagligt for tilbudt 99% økologisk kost og hvoraf 25% også er bæredygtig.

Børnehuset Legeland – afdeling B i Troldehøj

Børnehuset Legeland startede tilbage i januar 2022. Legeland består af to afdelinger: en vuggestue afdeling og en børnehave afdeling. Legeland er normeret til ca 102 børn. 36 vuggestuebørn fordelt på 3 grupper, og 66 børnehavebørn fordelt på 3 grupper. I etableringsperioden er Legeland fysisk i nogle lånte bygninger på Værkstedsvej 70, 2500 Valby.

Åbningstider er 6:30 til 17:00 og til 16:30 fredage.

Legeland er opdelt i 2 etager. På stueetagen ligger vuggestueafdelingen, og på 1.salen ligger børnehaveafdelingen. Vi vil frem til start 2025 benytte lånelokaler, mens vi afventer at vores egne bygninger bliver færdigrenoverede. Når disse er færdig renoveret, flytter vi til vores 2 egne matrikler på adresserne Gårdstedet 57 og Kærskiftevej. På sigt bliver vi en integreret institution med 3 vuggestuegrupper og 3 børnehavegrupper.

Da vi er en ny institution, starter vi alt op fra bunden. Det betyder, at vores institution fortsat byder nye børn og familier velkommen.

Kort om pædagogikken

Hverdagen tager udgangspunkt i børnenes udvikling og behov. Vi bestræber os på at indfri minimumsnormeringen fra opstart, hvilket betyder, at alle ansatte er fuldtidsansatte. Det giver os muligheden for at skabe de bedste rammer for børnene, og sikre lige mange ressourcer for alle grupper. Vi organiserer os i mindre grupper, hvilket skaber større nærvær og kvalitetssamspil med alle børn. Vi arbejder med en daglig rutine og struktur, som giver børnene velkendte rammer. Vi arbejder med ugeplaner, som personalet dels planlægger og dels dokumenterer og orienterer forældre omkring. Vi anser alle børn som værdige og skaber deltagelsesmuligheder for alle børn. Vi værdsætter samarbejdet med forældre, og stiller os gerne til rådighed ved behov. Da vi mener, det er en fælles opgave og et fælles ansvar at børn udvikles og trives, inviterer vi også forældre ind i dette arbejde. Vi arbejder med stemningspædagogiske tiltag hvor vi bevidst benytter afslapningsmusik i baggrunden og dæmpet lys eks ved modtagelsen om morgen eller under forskellige aktiviteter.

Himmeltræet

Himmeltræet er en kommunal daginstitution i Københavns Kommune. Institutionen er beliggende på Vigerslev alle 171-173, 2500 Valby. Himmeltræet er normeret til 86 børn, fordelt på 44 børnehavebørn fordelt på 2 grupper og 42 vuggestuebørn fordelt på 4 grupper.

Himmeltræet har åbent mandag til fredag 07:00-17:00.

Himmeltræet er to huse hvori det ene hus har 3 vuggestuegrupper og det andet hus har 1 vuggestuegruppe og 2 børnehavegrupper.

Himmeltræet har fokus på at skabe trygge rammer bygget op omkring rutiner, der skal give børnene oplevelser med at sejre i deres eget liv. Der vægtes et tæt og åbent forældresamarbejde, da den fælles udveksling omkring barnet i hverdagen giver den bedste forudsætning for et fælles fokus og børneliv.

Læs mere på www.himmeltraet.kk.dk

Børnekompasset

Børnekompasset er en 0-6års integreret daginstitution placeret på to matrikler i Valby og 1 udflytter i Borup Med åbningstid fra kl. 6.30-17.00 alle hverdage.

Månehuset på Carl Th. Dreyers Vej 192 har 4 vuggestuegrupper og i Stjernehuset, Hjørnelodden 1B er der 2 vuggestuegrupper og 4 børnehavegrupper.

Vuggestuen er normeret til 72 børn fra 0-2år fordelt på 6 børnegrupper, på de 2 matrikler. Legepladsen gør udelivet i vuggestuen udviklende og inspirerer til leg og socialt samvær.

vi tilbyder hjemmebesøg til nye forældre inden opstart.

Børnehaven er normeret til 88 børn i alderen 3- 5år fordelt på 4 grupper. Børnegrupperne i børnehaven er skiftevis 4 uger i Valby og 4 uger i udflytter afd. I Borup. - så der er kun 2 grupper i Stjernehuset ad gangen. Vi bruger meget lokalområdet omkring Børnekompasset hvor der er små legepladser, derudover ynder vi også at bruge det lokale bibliotek, lokale parker og zoologiskhave.

Solhuset, Udflytteren Møllevej 8 i Borup - tilbyder udover nogle hyggelige bygninger, og naturlegeplads, masser af omegn natur med både sø og skov og derfor er udeliv, oplevelser og læring i naturen i særlig fokus her.

Børnekompasset er beriget med mange kulturer og anden etnicitet end dansk, som gør Børnekompasset til et trygt sted, hvor børn og voksne rummer forskelligheder og er nysgerrig på at møde nyt. Vi har fokus på at have inkluderende miljøer, hvor vi gør mangfoldighed til en styrke.

Personalemæssigt vægtes forskelligheder både inden for etnicitet, alder og køn. Vi arbejder med at skabe forståelse for roller og ansvar samt en forståelse af hvad, et arbejdsfællesskab er og hvad kerneopgaven går ud på. Der er at i personalegruppen et fokus på, som en naturlig del af arbejdet, at giver hinanden feedback, når der er behov for at rette til, så det er børnene behov og trivsel der er i centrum.

I forældresamarbejdet ønsker vi at have et åbent og lyttende samarbejde, så vi skaber det bedste udgangspunkt for børn og familier.

<https://boernekompasset-kk.aula.dk/>

Pædagogisk grundlag

De centrale elementer er:

- **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres, og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg.** Legen har en værdi i sig selv, og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres, og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

”Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan, og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.”²

---

² Den styrkede pædagogiske læreplan s. 15

”Nogle elementer i form af for eksempel børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer, som for eksempel arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen, kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre.”³

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskabe

---

Børnesyn, børneperspektiv og dannelse

Det er vigtigt for barnets dannelse, og personlige udvikling, at der arbejdes ud fra barnets perspektiver og intentioner i udviklingen af det pædagogiske læringsmiljø.

Dette kommer til udtryk ved, at det pædagogiske personale følger børnenes spor, oplevelser og interesser og tilgodeser det i den pædagogfaglige planlægning. I klyngen inddeles alle børn i institutionerne i mindre grupper i løbet af dagen. Vi sikrer, at alle børn bliver set og hørt i den sammenhæng. Der dannes grupper ud fra barnets udviklingszoner og alder. Dermed understøttes hvert enkelt barn.

Klyngens arbejde med børneperspektivet.

”Det at være barn har en værdi i sig selv. Børn skal ikke alene forberedes på at blive voksne, men også støttes og værdsættes i de første år.”⁴

Klyngen arbejder ud fra en grundviden omkring barnets basale psykologiske, motoriske og sproglige udvikling. Ud fra evidensbaserede evalueringsmetoder vurderes børnenes udviklingsniveau og de pædagogiske

---

³ Den styrkede pædagogiske læreplan s. 14

⁴ Dagtilbudsloven §8, stk. 2

indsatser tilpasses derefter. Dette kobles til systematisk arbejde med data fra hhv. TOPI, Sprogtrappen, sprogvurderinger, KIDS, SMTTE m.m.

Hermed understøttes barnets trivsel og udvikling der sker i et tæt samarbejde mellem forældre og det pædagogiske personale.

Det pædagogiske personale skal være bevidste om, at alle børn ikke udvikler sig i samme hastighed, men børn skal styrkes og stimuleres på forskellig vis. Det er vigtigt at være opmærksom på det enkelte barn nærmeste udviklingszone.⁵

Pædagogisk læringsmiljø

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.”

(Den styrkede pædagogiske læreplan s. 22-23)

---

⁵ Ivar Bråten (2016) Vygotsky i pædagogikken. Forlag: Frydenlund

Børns leg og pædagogiske læringsmiljøer

Det er vigtigt, at det pædagogiske personale er opmærksomme på, at legen skal ske på børnenes præmisser, men rammesættes af det pædagogiske personale - derfor er det essentielt, at det pædagogiske personale observerer, og tager ved lære af børnenes måde at lege på.

Legen er betydningsfuld for, at alle barnets sanser og kompetencer udvikles.

“Legen har værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud. Legen er også grundlæggende for børns sociale og personlige læring og udvikling, og legen fremmer blandt andet fantasi, virkelyst, sprog, nysgerrighed, sociale kompetencer, selværd og identitet. Nogle gange skal legen støttes, guides og rammesættes, for at alle børn kan være med, og for at legen udvikler sig positivt for alle børn”. (styrket læreplaner s.18)

Formålet med legen er at styrke børnenes selvstændighed igennem deres egne initiativer i legen. De har i stor udstrækning mulighed for selv at vælge, hvor og hvordan de leger. Formålet er ligeledes at børnene knytter venskaber til andre børn, og udvikler deres fantasier og sociale kompetencer. I klyngen arbejdes der ud fra et grundsyn, hvor legen er i centrum for barnets udvikling. Det pædagogiske personale har ansvar for at opstille og invitere til lege, der indeholder demokratiske og fællesskabsorienterede normer og værdier, så børnene kan øve sig og udvikle deres legefærdigheder. Det er desuden vigtigt, at det pædagogiske personale formår at følge barnets spontanitet, initiativer og interesser, og justere praksis derefter.

De pædagogiske læringsmiljøer skal være til stede hele dagene, og det pædagogiske personale skal sikre at læringsmiljøerne understøtter børnenes muligheder for deltagelse og udvikling. Børnenes læringsmiljøer skal indeholde muligheder for mindre lege hvor børnene kan fordybe sig uden for mange forstyrrelser, såvel som store fælles lege hvor der er mulighed for både højt og lavt aktivitetsniveau.

De seks læreplanstemaer i leg og pædagogiske læringsmiljøer

Alsidig personlig udvikling

Leg

Legen skal sikre børnenes oplevelse af at “jeg kan byde ind”. At barnet lærer at forstå sig selv og på hvilken måde barnet skal være i verden på. Barnet kan etablere færdigheder til at kunne begå sig i det sociale

fællesskab. Komplexiteten af børnenes lege afhænger af barnets alder og udviklingsniveau. Barnets leg udvikler sig løbende og styrker barnet i dets alsidige personlige udvikling.

Læringsmiljøer

Læringsmiljøerne skal tilbyde alsidige og varieret muligheder, hvor barnet kan opsøge eller tilbydes deltagelse. Læringsmiljøerne kan dels være stationære, hvor det pædagogiske personale har rammesat og indrettet en temaleg med visuelle understøttende billeder, samt mobile læringsmiljøer hvor det pædagogiske personale faciliterer en leg uden nødvendigvis at have en fast temazone. Læringsmiljøer skal dels sikre udvikling af nye legefærdigheder, samt understøtte børnenes etableret færdigheder.

Social udvikling

Leg

Barnets sociale færdigheder udvikles kun i samspillet med andre. De lege, hvori flere indgår, vil barnet opleve sig selv i forhold til andre, og derved udvikle og forfine de sociale færdigheder. Børnene oplever mikro-erfaringer med samarbejde og udvikler tilpasningsevne. Børnene finder interessefællesskaber i legesamspillene med andre, og derved udvikler relationer til barnets omgivelser.

Læringsmiljøer

Læringsmiljøerne kan skifte karakter således at de afspejler børnenes interesser. Det pædagogiske personale skal skabe muligheder for en variation af lege, hvori børnenes sociale færdigheder udvikles. Lege med få deltagere skal kunne skærmes, og de store lege med flere deltagere skal kunne indbyde til mange.

Kommunikation og sprog

Leg

Barnet udvikler sproget igennem leg og det pædagogiske personale skal understøtte legen med samtale. Legen skal bidrage til udviklingen af barnets sprogforståelse samt sproglige færdigheder.

Læringsmiljøer

De pædagogiske læringsmiljøer skal understøtte at alle børn opnår erfaringer med at kommunikerer og sprogliggøre tanker, behov og ideer som børnene kan anvende i sociale fællesskaber. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte at alle børn udvikler sprog og bidrager til at børn kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.

Krop, sanser og bevægelser

Leg

Barnet skal have mulighed for at udforske og eksperimentere med forskellige måder at bruge kroppen på i legen, så barnet bliver fortrolig med kroppen og opnår forståelse af kroppen. Legen styrker og udvikler barnets sanser og gør dem nysgerrige på at udfordrer omgivelserne og afprøve sig selv i nye situationer.

Læringsmiljø

Læringsmiljøet i dagtilbud skal give alle børn, herunder de børn, som har begrænsede erfaringer med kroppen, sanser og bevægelse, mulighed for at deltage i fællesskaber, aktiviteter og leg. Det pædagogiske personale skal motivere børn til at bevæge sig ved at vise glæde ved bevægelse og kropslig udfoldelse.

Natur, udeliv og science

Leg

Den umiddelbare glæde, sansning og her-og-nu-perspektivet fylder i børnenes oplevelser og lege i naturen. Naturen er et rum hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med science. Det pædagogiske personale skal lytte til børnenes undren og børnene skal opmuntres til at foretage egne undersøgelser.

Læringsmiljøet

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen. Dette giver børnene muligheder for at opleve menneskets forbundethed med naturen. Dette giver ligeledes børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling. Naturen giver et særligt rum for at styrke aktiv lytning, nysgerrighed, ligesom naturens rum kan udvide børnenes deltagelsesmuligheder i fællesskabet på tværs af alder, køn, kultur og interesser.

Kultur, æstetik og fællesskab

Leg

Legen skal sikre, at alle børn tilegner sig erfaringer med værdier som kan fungere som rettesnor for at orientere sig og handle på en hensynsfuld, demokratisk og respektfuld måde. Dette vil understøtte forpligtende fællesskaber. Legen kan indeholde dels æstetiske indtryk og udtryk.

Det pædagogiske personales rolle i legen er at understøtte og være lydhør overfor at børnene selv skaber kulturelle udtryk i legen, og sikre alle børns deltagelsesmuligheder og medindflydelse på legen og dens udvikling. Legen skal kunne skabe muligheder for forskellige fællesskaber med respekt og forståelse for egen og andres kulturer og værdier.

Læringsmiljøet

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuer og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaring med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Dannelse og børneperspektivet

Leg

Legen er barnets eksperimenterende rum. En mulighed for barnet til at omsætte erfaringer og idéer ind i et fællesskab, hvor en respons gør barnet klogere på egne og andres kompetencer, strategier, forforståelser og fortolkninger af verden. Det er det pædagogiske personales ansvar, at guide og støtte børnene til at afprøve nye strategier og handlemuligheder i legen.

Læringsmiljøet

I klyngen har vi et særlig dannelsesopmærksomhed på at det pædagogiske personale arbejder med en normkritisk tilgang. Dette gøres ved at børnene møder et læringsmiljø hvor børnene har mulighed for at medvirke i og have indflydelse på udformning af dagligdagen og aktiviteterne uanset baggrund, køn, alder og kultur.

Det fysiske læringsmiljø

I klyngen tilrettelægges det fysiske læringsmiljø, så det inspirerer og gør børn nysgerrige på at udfolde legen, og selv bestemme, hvad de vil lege med.

Der er fokus på at lave små legezoner, som understøtter alle børns muligheder for at indgå i børnefællesskaber uanset hvilke relationelle, motoriske eller sproglige forudsætninger de har. Det kunne være ved for eksempel:

- Lægger legetøjet tilbage/på plads, så det inspirerer til leg på ny for andre
- Legetøj står i børnehøjde
- Legezoner samt indhold er organiseret, så det er visuelt og skriftsprogligt guidende
- De pædagogiske personaler, som leger med i legezoner for at understøtte det enkelte barns muligheder for deltagelse
- Organisering som giver mulighed for at lege fordybet evt. v. fysisk afskærmning
- Det pædagogiske personale guider barnet i dets brug af lege- og forhandlingsstrategier
- Det pædagogiske personale sætter rammer for at barnet kan øve sig i turskifte, og opøve sproglige kompetencer

Med udgangspunkt i KIDS⁶ har institutionerne udviklet læringsmiljøer og legezoner, hvor børnene tydeligt kan se, hvordan de kan tilgå legen. Der arbejdes ud fra en forskningsbaseret viden i forhold til, at børnene profiterer af at være i mindre grupper.

---

⁶ KIDS er et redskab til vurdering og udvikling af kvalitet i daginstitutioner udviklet af Charlotte Ringsmose og Grethe Kragh-Müller: <https://dpf.dk/produkt/proeveevaluering/kids-kvalitetsudvikling-daginstitutioner>

Samarbejde med forældre om børns læring

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring.”⁷

Samarbejdet med forældre om børns trivsel, læring og udvikling

Den daglige gensidige forpligtende dialog mellem det pædagogiske personale og forældrene, er vigtig for samarbejdet omkring barnets udvikling.

I klyngen ønsker vi der tages ansvar for at skabe rammer, der er trygge, tillidsfulde og respektfulde i forældresamarbejdet. Det gør vi ved at:

- Forventningsafstemning i forhold til samarbejde mellem forældre og dagtilbud. Eksempelvis Hvordan kan man støtte barnets udvikling som en fælles opgave?
- Klyngen har fokus på den gode modtagelse og afhentning, med inspiration fra KIDS⁸, anbefalinger fra tilsynstilbage meldinger og forældretilfredshedsundersøgelse
- Klyngen arbejder ud fra et fælles fokus på den gode modtagelse og at opstarte det gode forældresamarbejde.
- Der inviteres til formaliserede samtaler løbende. Der kan afholdes indkørings samtale, en opfølgende samtale både i vuggestue og i børnehave efter omkring ca. tre måneder. Der afholdes overgangssamtale fra vuggestue til børnehave, hvor forældre og repræsentanter fra den afgivne og modtagne stue deltager.
- Hvis institutionen er bekymret for et barns udvikling, vil institutionen altid invitere forældrene ind i denne bekymring, og sammen med institutionen udarbejde en fælles handleplan.

---

⁷ Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24-25

⁸ KIDS er et redskab til vurdering og udvikling af kvalitet i daginstitutioner udviklet af Charlotte Ringsmose og Grethe Kragh-Müller: <https://dpf.dk/produkt/proeveevaluering/kids-kvalitetsudvikling-daginstitutioner>

- Vi kommunikerer via AULA, og klyngen bestræber sig på, at invitere forældrene ind i børnenes hverdag. Eksempelvis ved billedopslag, beskeder/beskrivelser om hverdagens aktiviteter.

For at skabe større sammenhængskraft på tværs af klyngens forældregruppe, afholder klyngen forældre-rådsmøder umiddelbart efter forældrebestyrelsesmøde.

Vi vil gerne have at forældrene oplever en sammenhængskraft i de muligheder, som vi tilbyder for at understøtte alle børn. Det giver indsigt i det der er fælles og det der adskiller klyngens enheder.

Det skaber et fælles fokus på det vigtige samarbejde i klyngen, og hvad der i fællesskab skal arbejdes med. Målet er at børnene får de samme lærings- og udviklingsmuligheder, så klyngen sikrer chancelighed.

Børn i udsatte positioner

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.”

(Den styrkede pædagogiske læreplan s. 26)

Børn i udsatte positioner

Klyngen arbejder ud fra et fælles fagligt grundlag. Grundlaget er ”systemisk anerkendende” og der arbejdes i klyngen med en følgende definition;

Klyngen arbejder ud fra nedenstående definition af udsathed

”Alle børn kan komme i en udsat position i en kortere eller længere periode, af mange forskellige årsager. Det kan være dødsfald, skilsmisse, socioøkonomiske udfordringer, flytning, manglende forældreevne, sygdom m.m.”⁹

Alle børn i Københavns Kommune bliver trivselsvurderet to gange årligt. Til trivselsvurderingen anvendes TOPI¹⁰ metoden. Giver trivselsvurderingen anledning til bekymring, inviteres forældrene ind i et tættere samarbejde omkring det enkelte barns udvikling.

I klyngen laver det pædagogiske personale løbende sprogvurderinger for de 3- og 5-årige¹¹. Det er fastlagt i Københavns Kommune, at alle børn bliver sprogvurderet i 3- og 5-årsalderen. Institutionen forpligter sig på et tværfagligt samarbejde sammen med forældrene omkring de børn der har sproglige udfordringer. Derudover har klyngen investeret i en særlig sproglig indsats ”Sprograppen”. Sprograppen hjælper det pædagogiske

---

⁹ [Udsatte børn og unge | Københavns Kommunes hjemmeside \(kk.dk\)](#)

¹⁰ TOPI: https://socialstyrelsen.dk/filer/born/forebyggelse-og-tidlig-indsats/tidlig-opsporing-vuggestuen_ny.pdf

¹¹ Sprogvurdering: <https://hjernenhjertet-dk.ramboll.com/sprogvurdering>

personale til at skabe de rette forhold, miljøer, rammer og indsatser i forbindelse med den sproglige udvikling hos barnet.

Klyngen arbejder på at alle stuer/grupper i klyngens institutioner har en bevidst sproglig opmærksomhed og fokus i de pædagogiske aktiviteter. Det er klyngens mål at det pædagogiske personale dagligt forholder sig til de sproglige udviklingsmuligheder omkring børnene.

Dette sker via klyngens faglige fyrtårne og sprogansvarlige som mødes regelmæssigt.

Klyngen arbejder tæt sammen med det tværfaglige supportteam bestående af psykologer, tale-høre konsulenter, støttepædagoger, sundhedsplejerske og socialrådgivere. Disse fagligheder kan inviteres ind i et samarbejde omkring den enkelte familie, det enkelte barn eller det pædagogiske læringsmiljø omkring børnene.

Sammenhæng til 0.klasse

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen.”¹²

Pædagogisk læringsmiljø med sammenhæng til 0.klasse og

KKFO

Københavns Kommune ønsker at give alle børn de bedst mulige betingelser for at få en god overgang mellem børnehave og skole/KKFO, derfor arbejdes der med styrket overgang og stærkt samarbejde.

Det vil sige, at vi skal udarbejde vidensoverdragelse for alle kommende skolestartere. Vidensoverdragelse handler om at overlevere indsatser om det enkelte barn, så skole/KKFO får mulighed for at støtte barnet og igangsætte rettidige indsatser.

I klyngen VVK B har vi gode erfaringer med, at overgangen fra børnehave til skole/KKFO bliver mere tryk for barnet, når viden fra fagpersoner og forældre følger barnet i overgangen.

---

¹² Den styrkede pædagogiske læreplan, s. 27

Videnoverdragelsen skal indeholde viden om barnets udvikling, trivsel og kompetencer og erfaringer med målrettede pædagogiske indsatser fra barnets tid i børnehaven. I klynge VVK-B har vi samarbejde i Stærkt Samarbejde med Harrestrup Å Skole og Ålholm Skole.¹³

Forældrenes perspektiv

Institutionen skal inddrage barnets forældre i alle dele af arbejdet med videnoverdragelsen til skole/KKFO.

Sådan udarbejder vi videnoverdragelse i København

Videnoverdragelsen skal bygge på de data, vi allerede har om barnet. Den skal ses som en forlængelse af de vurderinger og indsatser, der er foretaget under barnets tid i børnehaven.

Relevante data om barnet er for eksempel:

- TOPI-vurderinger
- Handleplaner
- Sprogvurdering
  - Dialogvurderinger

---

¹³ [Harrestrup Å Skole og Fritid \(aula.dk\)](#) og [aalholmskole \(aula.dk\)](#)

Inddragelse af lokalsamfundet

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.”¹⁴

Inddragelse af lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn

Klyngen ligger i Ydre Valby. Vi samarbejder eksempelvis på følgende måde med lokalsamfundet

Lokale plejehjem, lokale biblioteker, musikskoler, Politiet, Kirken og Valby Kulturhus. Det er op til den enkelte institution hvordan der samarbejdes.

Der er altid yderligere mulighed for i den enkelte institution, at udvide og inddrage lokalsamfundet, når det er muligt.

---

¹⁴ Den styrkede pædagogiske læreplan, s. 29

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

”Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.”¹⁵

Det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i klyngens dagtilbud

Det pædagogiske børnemiljø fremmes ved, at man i den pædagogiske praksis bl.a. planlægger læringsmiljøer, hvor børnene er opdelt i mindre grupper. Formålet er blandt flere, at alle ledige kvadratmeter bliver brugt, (birum, gangarealer, grupperum, personalestuer) for at give børnene mulighed for fordybelse i aktiviteten og få et reduceret støjniveau.

I samarbejde med forældrene er der fokus på, at børnene lærer at bruge deres garderobeplads således at de kan holde styr på deres jakker, sko og lignende. Dette er for at give børnene mulighed for at kunne orientere sig i egne ting og udvikle deres selvhjulpenhed. Kasser og billeder ved hver plads i garderoben skaber et æstetisk læringsmiljø, der inviterer til orden i de ting, som børnene har.

Læringsmiljøerne er tilrettelagt ved at indkredse legezone bl.a. fysisk med reoler. Legetøjet er placeret i børnehøjde, så det er tydeligt og genkendeligt for børnene, hvor legetøjet er, og hvilken funktion det har. Det giver mulighed for et læringsmiljø, der animerer til rolleleg, parallel-leg og børnenes egne ideer til leg. For at fremme det æstetiske miljø bliver legetøjet arrangeret i små udstillinger og opdeles tematisk. Tegninger og børneværker er i børnehøjde for at skabe mulighed for at kunne samtale om deres oplevelser. Børnene er medskabere af det æstetiske børnemiljø og inddrages i udsmykning og indretning af lege/læringszonerne, samt vedligeholdelse af de fysiske og æstetiske læringsmiljøer.

---

¹⁵ Den styrkede pædagogiske læreplan s. 30

Indemiljøet og legepladserne bliver indrettet på måder, hvor børnene tilbydes en vifte af mulige legeaktiviteter, med højt og lavt aktivitetsniveau og fællesskaber. Det pædagogiske personale skal have blik for om de fysiske omgivelser understøtter de enkelte aktiviteter.

Det pædagogiske personale har fokus på at gøre legezonerne tydelige, interessante og klar til leg. Dette gøres f.eks. ved at børnemiljøet understøtter børnenes nysgerrighed og deltagelse i fællesskab. Det pædagogiske personale indretter og justerer løbende børnemiljøerne efter den aktuelle børnegruppes sammensætning, udviklingsniveau, behov og interesser.

De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer”.¹⁶

---

¹⁶ Den styrkede pædagogiske læreplan s. 32

Pædagogiske mål for læreplanstemaet alsidige personlige kompetencer:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Pædagogiske mål for læreplanstemaet børnenes sociale udvikling:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Pædagogiske mål for læreplanstemaet kommunikation og sprog:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Pædagogiske mål for læreplanstemaet krop, sanser og bevægelser:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Pædagogiske mål for læreplanstemaet natur, udeliv og science:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Pædagogiske mål for læreplanstemaet kultur, æstetik og fællesskab:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø de seks læreplanstemaer

Vi har i klyngen valgt at have fokus på at beskrive pædagogikken i frokostmåltidet, som eksempel på, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring indenfor, og på tværs af de 6 læreplanstemaer. Måltidet er en vigtig stund i løbet af dagen, og den tænkes som en pædagogisk aktivitet. Måltidet er et højdepunkt på dagen, hvor børnene får sund mad, er i et fællesskab med udgangspunkt i bestemte normer og kultur, øver sig i at spise selv, øse op selv, taler sammen, hjælper hinanden og udvikler deres personlige færdigheder og sociale kompetencer.

Måltidet er en aktivitet, som alle institutioner på tværs i klyngen har arbejdet med at gøre genkendelig og arbejde med systematisk og reflektivt.

- Målet er at alle børn oplever ro, tryghed, god stemning, og gode samtaler omkring måltidet.
- Målet er at udvikle mad mod iblandt børnene, og via engagement at invitere til at børnene smager på maden. Det er vigtigt, at maden ser indbydende ud med valgmuligheder for børnene.

Målet er at fremme glæden ved måltidet, og have fokus på, at det pædagogiske personale er rollemodeller ved måltidet, og spiser med ved bordene. Det pædagogiske personale skal opmuntre børnene til at være selvhjulpne.

Det pædagogiske måltid

I klyngen er der en fælles retning for, hvordan vi ønsker at strukturere det pædagogiske læringsmiljø omkring frokosten. Alle børn og voksne kender deres roller *før*, *under* og *efter* måltidet. Børn og det pædagogiske personale har praktiske opgaver *før* (hjælpe med at hente service og mad i køkkenet), *under* (sende maden rundt) og *efter* måltidet (skrabe rester fra sin tallerken ned i en biospand). Dette er med til at udvikle børnenes selvhjulpnehed.

Målet er, at børn på naturlig vis lærer at være en del af et forpligtigende børnefællesskab, hvor man udviser hensyn og respekt omkring måltidet og fællesskabet, som alle er en del af.

I nedenstående beskrives pædagogikken i måltidet, som eksempel på, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring, indenfor og på tværs af de 6 læreplanstemaer.

- Børnene har faste pladser og der spises i mindre grupper.
- Det pædagogiske personale inspirerer børnene til at smage på maden.
- Børnene øser selv mad op
- Det pædagogiske personale deltager i måltidet, og er madmodige ved selv at spise maden.
- Børnene og det pædagogiske personale har under måltidet samtaler om, børnenes oplevelser og kommende oplevelser. Der skabes en hyggelig stemning.

De seks læreplanstemaer under måltidet

Alsidig personlig udvikling ses i eksemplet ved, at der arbejdes med inddragelse af børnene i klargøring, afvikling og oprydning af måltidet. At børnene får retten til selv at kunne vælge, og udvikle mod til at hjælpe og udvise madmod.

Social udvikling ses ved, at det pædagogiske personale sikrer et børnefællesskab, hvor der er fokus på hjælpsomhed, en rar atmosfære, og en opmærksomhed på at bidrage til fællesskabet og øve turtagning og fleksibilitet.

Kommunikation og sprog kommer til udtryk ved, at der småsnakkes omkring bordet. Børnene og det pædagogiske personale taler om maden, om smage, konsistensen, råvaretyper, temperaturer, tilberedninger osv. Maden præsenteres, og der er sproglige fokusord, der går igen i den daglige rutine. Det pædagogiske personale forpligter sig til at italesætte de handlinger der sker under måltidet.

Krop, sanser og bevægelser kommer til udtryk, i eksemplet ved at børnene udvikler deres fin- og grovmotorik ved at de selv kravler op på deres stol, selv vasker hænder, øver sig i at øse op, smøre og hælde op i glas. Børnene udvikler deres sanser ved at smage på maden, og gør sig erfaringer med koldt, varmt, sødt, surt osv.

Natur, udeliv og science indgår i eksemplet ved, at børnene tæller tallerkner, der tales om, hvor maden kommer fra (vand, jord, luften og hvordan den ser ud). Periodisk arbejdes der tematisk, hvor børnene er med i hele processen (fra jord til bord), og vi affaldssorterer i forbindelse med måltidet.

Kultur, æstetik og fællesskab kommer til udtryk igennem den måltidskultur, som klyngen arbejder efter. Der skabes fællesskaber, deltagelse og fordybelse ved at spise i mindre grupper, børnene siger værsgo, tak for mad og velbekomme. Det pædagogiske personale understøtter her mad mod, og den gode stemning. Det æstetiske ses ved, at legetøjet er lagt på plads, og der er gjort klar til måltidet ved en overskuelig bordopdækning, og maden er præsenteret i mindre skåle, fade og små kander.

Dannelse og børneperspektivet kommer til udtryk i måltidskulturen ved at maden bliver præsenteret af børnene, og der skabes en ramme om, hvordan alle kan bidrage til fællesskabet med en hyggelig stemning. Børnene deler deres meninger og oplevelser med hinanden. Alle ved, hvordan måltidet starter og slutter. Denne læring er meget vigtigt for at kunne indgå i forskellige fællesskaber, normer og måltidskultur og det fremmer børnenes dannelse.

Børnefællesskaber ses ved, at børnene altid er en del af en spisegruppe, som er opdelt i mindre grupper, efter en struktur, der tydeligt viser børnene hvor de skal sidde og hvilke forventninger og normer der er forbundet med måltidet.

Samling:

De seks læreplanstemaer under samling.

Beskrivelse af samling.

I klyngen prioriterer alle enhederne samling som en vigtig fælleskabsskabende aktivitet.

Vi holder ofte samlinger stuevis for at give børnene oplevelsen af at de er en del af et mindre fællesskab.

Børnene udvikler igennem samlingen mod til og mulighed for at være deltagende, få indflydelse og få et fælles overblik over dagens aktiviteter.

Børnene får et godt overblik over hvem der er mødt ind i dag og hvilke aktiviteter der er tilgængelige på dagen.

Det pædagogiske personale styrer samlingen og støtter op med visuel støtte -billeder og tegninger, der giver overblik over dagens aktiviteter og grupper.

Samlingens formål er:

- At stuens børn og voksne samles.
- At børnene mærker de er en del af en gruppe.
- At stuens børn og voksne får hilst på hinanden.
-

Eksempler på aktiviteter i samlingen:

- Sange og sanglege
- Fortællinger og eventyr
- Børnenes historier
- Krop, sanser og bevægelse (motorik lege)
- Rim, remser og rytme

“Emner fra “Fri for mobberi”

- Børne massage
- Hvordan er man en god ven,
- Hvordan man trøster og henter hjælp fra voksne.
- Hvordan man kan sige til og fra
- Hvordan man leger med hinanden på den gode måde
- Hvordan lytter til hinanden.

Alsidig personlig udvikling ses ved at børnene oplever at de er sammen om noget og at det enkelte barn oplever sig som en del af fællesskabet. At de bliver set og hørt samt inddraget i beslutningsprocesser. Børnene udvikler mod til at være aktivt deltagende og mod til at vælge eller ytre sig. Børnene får positive erfaringer med at begå sig i forskellige børnefælleskaber.

Social udvikling ses ved, at børnene lærer at tage hensyn til andre end sig selv.

Børnene deltager og bidrager til en rar atmosfære i en gruppe.

Det pædagogiske personale er opmærksomme på, hvordan børnene bidrager til fællesskabet fx i gruppesamtaler, hvor de taler, lytter, tænker, venter og kommer med deres egne input. Der er fagligt fokus på at alle børn udvikler sig følelsesmæssigt - udvikler deres relation og empati. Vi ser forskellighed som en ressource som bidrager til øget forståelse for hinanden og det enkelte barns dannelse.

Kommunikation og sprog er centrale elementer i samlingen. Det pædagogiske personale er opmærksomme på deres eget verbale og non-verbale sprog og børnenes respons. Børnene øver sig i forskellige kommunikative strategier for derigennem at øge forståelsen for sig selv, hinanden og deres omverden. Børnene øver sig i at formulere sig sprogligt og fortælle små historier og begrunde deres meninger. Det pædagogiske personale sikrer, at alle børn får mulighed for at ytre sig og at de bliver forstået.

Krop, sanser og bevægelser

Det pædagogiske personale sikrer, at samlingen også kan indeholde aktiviteter, hvor børnene oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet. Formålet er at øge børnenes fortrolighed og tryghed med kroppen, kroppens sansninger og funktioner.

Natur, udeliv og science

Det pædagogiske personale understøtter, at børnene får stimuleret deres nysgerrighed, erfaringer og interesse for natur, science og udeliv ved at bringe det ind i samlingen. Det kan ske på forskellig vis fx ved at bringe genstande fra naturen med til samlingen og starte samtaler om børnenes egne oplevelser og erfaringer med naturen.

Det pædagogiske personale har fokus på at give børnene mulighed for at observere og undersøge naturfænomener i det nære miljø, så børnene får erfaring med at genkende og udtrykke sig om det de erfarer. Det kunne være samtaler om fx kulde, varme, vind, sol, lyd og lys og hvordan vi påvirkes af disse fænomener.

Kultur, æstetik og fællesskab

Samlingen bidrager til, at alle børn indgår i ligeværdige fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, traditioner og værdier. Når der gives plads til børnenes deltagelse i samlingen, støttes deres engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed.

Samlingen kan give børnene forskellige muligheder for at deltage i forskelligartede aktiviteter.

For eksempel sang, teater, historie, bevægelse, dans, fortællinger fra eget hjem, nærmiljø, egen kultur og traditioner.

Dannelse og børneperspektivet kommer til udtryk på forskellig vis i samling. Samling er en ramme hvor det pædagogiske personale sikrer, at børnene er aktivt deltagende. Det tilstræbes, at indholdet i samlingen stimulerer børnene i deres nærmeste udviklingszone og opleves meningsgivende for børnene. Børnene inddrages i samlingen og i nogle beslutningsprocesser omkring dagens aktiviteter og gruppesammensætninger, så deres oplevelse af medbestemmelse og demokratiske processer styrkes.

Organisering og systematik: Ugeplaner

De seks læreplanstemaer med udgangspunkt i ugeplaner.

I klyngen arbejder alle enhederne med uge- og månedsplaner. Formål med planerne er at planlægge pædagogiske aktiviteter der knytter sig til læreplanstemaerne. Der planlægges både aktiviteter ud fra det enkelte barn og fællesskabets behov og interesser. Planerne indeholder også en ansvarsfordeling og rollefordeling for det pædagogiske personale, samt en pædagogisk velovervejet inddeling af børn i grupper ud fra alder eller udviklingsniveau.

Synlige ugeplaner er også en måde at kommunikere med forældre, og kan lægges på Aula, hænges op på afdelingerne m.m.

Alsidig personlig udvikling:

Det pædagogiske personale planlægger aktiviteter og inddeler børnene i grupper, der tilgodeser det enkelte barns nærmeste udviklingszone. Pædagogiske justeringer af deltagelsesmuligheder i aktiviteterne og grupperne. Det er med til at sikre det enkelte barns mulighed for deltagelse og udbytte af deltagelse i aktiviteten og gruppen.

Social udvikling

Aktiviteter og sammensætninger af grupper tager altid udgangspunkt i det enkelte barns relationer og sociale-, kognitive- og motoriske kompetencer og dermed det enkelte barns mulighed for at bidrage ind i aktiviteterne og fællesskabet.

Kommunikation og sprog

Ugeplanerne giver det pædagogiske personale mulighed for at planlægge, at det enkelte barn bliver tilbudt en bred vifte af læringsmuligheder og aktiviteter. Tilbud der understøtter tilegnelsen af sprogforståelse, ordforråd, udtale og sætningsdannelse i sammenhænge der er meningsfulde for børn. I klyngen arbejdes der også med fokusord, -sange, -litteratur mm. der knytter sig til læreplanstemaerne, som også er en fast del af ugeplanerne. Dette giver en sammenhæng mellem teams/stuer og institutioner og giver børn på tværs af stuer en fælles referenceramme at kommunikerer ud fra.

Ugeplan for lille Bjørn – uge 6

Uge 6	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag
Emne: Vinter	Formiddagsmad og samling kl. 9.30	Formiddagsmad og samling kl. 9.30	Formiddagsmad og samling kl. 9.30	Formiddagsmad og samling kl. 9.30	Formiddagsmad og samling kl. 9.30
	Velkommen tilbage fra weekend, vi leger i mindre legegrupper.	Gr. 3 går på tur.	Gr. 2 går på tur.	Vi laver sanse vinter aktiviteter.	Gr. 1 går på tur.
Ugens sang: "snemand frost og frøken tø."	Vi siger velkommen til Anges L og Andrii som skal gå på vores stue.	Vi er i mindre grupper inde og ude på legepladsen.	Frokost kl. 11.00.	Frokost kl. 11.00.	Vi andre leger i mindre grupper og pakker sammen.
	Frokost kl. 11.00.	Frokost kl. 11.00.	Eftermiddagsmad kl. 14.00.	Eftermiddagsmad kl. 14.00.	Frokost kl. 11.00.
	Eftermiddagsmad kl. 14.00	Eftermiddagsmad kl. 13.30		Vi holder stillestund.	Eftermiddagsmad kl. 14.00.
	Vi holder bamsemøde 	Vi holder stillestund.			Husk det er skifte dag, så alle ting skal med hjem.

(Eksempel på ugeplan der sendes til forældrene)

Krop, sanser og bevægelser

Det pædagogiske personale planlægger alsidige, kropslige og sanselige aktiviteter med udgangspunkt i det enkelte barn og børnegruppen. Vi deler os i mindre eller større grupper i løbet af ugen, med fokus på at det enkelte barn får kropslige og sanselige erfaringer, med mulighed for at fokusere på den nærmeste udviklingszone.

Natur, udeliv og science

Når det pædagogiske personale planlægger aktiviteter, lægges der vægt på mulighed for alsidige oplevelser om og i naturen. Vi tilstræber at alle børn, uanset baggrund og tidligere erfaringer, får oplevet et bredt udsnit af naturen; skov, strand, vand, moser, insekter, dyreliv, naturfænomener m.m. Vi planlægger forløb hvor børnene eksperimenterer og får erfaring med symboler og matematisk opmærksomhed. Ugeplaner og planlægning giver mulighed for at rette blikket mod temaer der optager børn og det pædagogiske personale.

Kultur, æstetik og fællesskab

Planlægningen skal tilgodese at alle børn bliver udfordret, stifter nye bekendtskaber og deltager i nye fællesskaber. Fællesskaber der kan udspringe af en fælles opmærksomhed om mad, sprog, sang, læsning, leg, kunst, musik, scenekunst, natur mm.

Februar måned, 2023	Mandag Krop og bevægelse	Tirsdag Kreativitet, æstetik og fællesskab	Onsdag Sproglig udvikling	Torsdag Natur og udeliv	Fredag Fredagsrock og åbne stuer
Formiddagsaktivitet	<p>Legepladsen</p> <p>Vi går fælles på legepladsen, hvor vi tager udgangspunkt i børnegruppens interesser:</p> <p>Storgruppen kører på cykelbanen, hvor vi med hjemmelavede vejskilte (såsom stopskilt, lyssignal mm.) kører på vores hjemmelavede kørebane.</p> <p>Småbørnsgruppen støttes i at gå op/ ned ad legepladsens bakke og holde balancen. Vi triller med bolde og henter dem i spande.</p>	<p>Fastelavns kreativitet:</p> <p>I Mindre grupper skifter børnene mellem to aktiviteter:</p> <p>Fastelavnsris & Fastelavnsmasker</p>	<p>Dialogisk læsning:</p> <p>Med udgangspunkt i bogen Vanten har vi dialogisk læsning i to grupper. Under læsningen skabes rum for samtaler med børnene om de læste bøger.</p> <p>Efter læsning leger vi rollelege ud fra det børnene er blevet optaget af under læsningen.</p>	<p>Tur til Vigerslev bibliotek</p> <p>Vi går fælles tur til Vigerslev bibliotek, hvor vi låner/afleverer bøger og taler med børnene om hvad man kan lave på et bibliotek.</p>	<p>Fredagsrock og åbne stuer:</p> <p>Vi rocker og danser på legepladsen til guitarspil.</p> <p>Efter fredagsrock holder vi åbne stuer i to teams, hvor børnene støttes i at udvikle sociale relationer også på tværs af stuerne.</p>
Formål	<p>Aktiviteten understøtter:</p> <p>At børnene indgår i fællesskaber om aktiviteter der tager udgangspunkt i det der netop optager børnegruppen gennem krop og bevægelse.</p>	<p>Aktiviteten understøtter:</p> <p>At børnene gennem arbejdet med æstetiske læreprocesser får understøttet deres taktile sanser i arbejdet med materialer som maling, fjer, pap mm.</p>	<p>Aktiviteten understøtter:</p> <p>At børnene gennem dialogisk læsning får fremmet deres sproglige udvikling. Ved at koble læsning til rollelege understøttes børnenes udtryk gennem æstetiske læreprocesser.</p>	<p>Aktiviteten understøtter:</p> <p>At børnene får kendskab til kulturinstitutionen Bibliotek, med særligt blik for, hvilke kulturelle muligheder biblioteket har at tilbyde.</p>	<p>Aktiviteten understøtter</p> <p>At børnene deltager i musikalske oplevelser, hvor sociale relationer på tværs af vuggestuen er i centrum for leg og læring.</p>
Eftermiddagsaktivitet	Vi leger med vores nyindkøbte magneter.	Vi læser vores lånte bøger fra biblioteket	Vi læser vores lånte bøger fra biblioteket	Vi klæder os ud og leger rollelege med udgangspunkt i børnebogen Vanten.	Vi læser vores lånte bøger fra biblioteket

(Eksempel på månedsplan der sendes til forældrene)

Dannelse og børneperspektivet

Velforberejdede voksne giver rolige børn. Når det pædagogiske personale planlægger aktiviteter, kan det bidrage til at barnet oplever trygge og overskuelige rammer. Børnene kan også med fordel inddrages i planlægningen, hvor det giver mening. Børn og forældre inddrages også typisk ved planlægning af fester, fødselsdag, temadage osv.

Evalueringskultur

”Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.”¹⁷

Klyngens dokumentations- og evalueringspraksis

Enhederne i klyngen er opmærksomme på at skabe, og udvikle vores evalueringskultur, som en fast del af vores pædagogiske udviklingsarbejde. Et arbejde der er rettet mod at have barnet i fokus.

---

¹⁷ Dagtilbudsloven §9 stk.2 og 3.

Klyngens ny styrket læreplan. maj 2023 til maj 2025 tager udgangspunkt i data fra KIDS, sprogvurderinger, sprogtrappen og TOPI. På baggrund af disse data vil vi evaluere på den pædagogiske indsats på klyngens udvalgte fokusområder - måltidet og samlingen.

Klyngens evaluering sker dels i den lokale institution samt på tværs af institutionerne. Følgende data evalueres i den lokale institution;

- Sprogtrappe
- KIDS
- TOPI
- Sprogvurderinger
- LP- Modellen i Dagtilbudslederuddannelsen

Følgende data evalueres på tværs af institutionerne i klyngen, hvilket sker i klyngens tværgående faglige netværk for fyrtårne og sprogansvarlige;

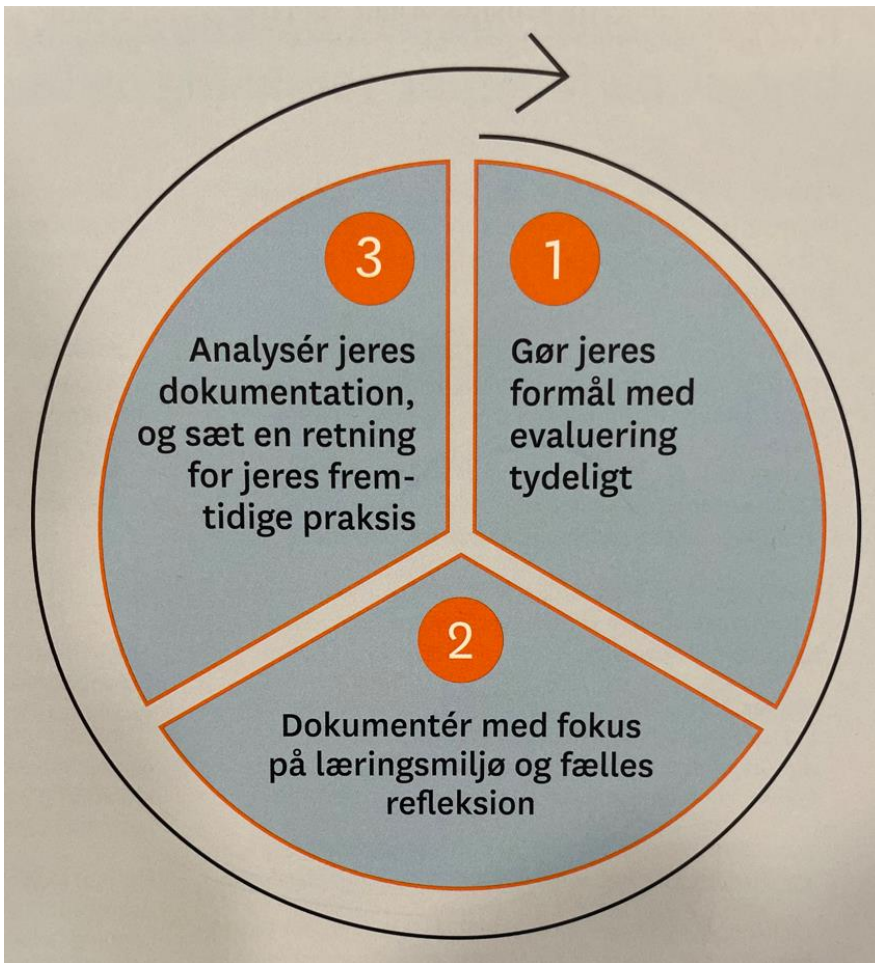
- SMTTE på måltidet og samlingen

Klyngen vil i 2023-2025 desuden have et skærpet fokus på Leg/læringsmiljøer og organisering/struktur og systematik.

Det pædagogiske personale vurderer to gange årligt alle børns trivsel (TOPI) og der udarbejdes handleplaner på børn der har brug for særlige indsatser. Klyngen bruger SMTTE eller handleplaner i TOPI, som skal sikre redskab til at udarbejde handleplaner for børnene, samt aktivitetsplaner for grupperne.

Alle enheder i klyngen har fungerende faglige fyrtårne og sprogansvarlige. De mødes og samarbejder/evaluerer på tværs af institutionerne omkring læreplanstemaerne. De pædagogiske ledere er ansvarlige for at det tværgående faglige samarbejde bliver introduceret i de enkelte enheder.

SMTTE-model over måltid

Sammenhæng:

Måltidet er et læringsmiljø, hvor vi har mulighed for at fremme børnenes sproglige udvikling. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte at alle børn udvikler sprog, der bidrager til at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.

Med måltidet har vi mulighed for at arbejde målrettet i mindre grupper, hvor barnets sproglige udvikling er i fokus.

Mål:

At fremme børnenes sproglige udvikling gennem måltidet.

Tiltag:

- Samtalebilleder ved spisebordene, som kan igangsætte samtale (årstidens grøntsager og frugt (fra jord til bord), forskellige dyr vi spiser, pasta/ris osv., transportmidler)
- Sanseraktiviteter: Mærk på maden vi spiser, dufter og snakker om konsistens og smag – sæt ord på sanserne og vær nysgerrige sammen med børnene
- Personale som spiser maden sammen med børnene – skabe et fælles tredje og italesætte det vi gør sammen
- Tilstedeværende personale, som giver tid og nærvær til at børnene kan udtrykke sig i samtalen
- Læse bøger/fortællinger under måltidet (starten/slutningen af måltidet) (Eksempelvis Den sultne larve aldrig mæt)
- Fokus ord, som vi i klyngen fokuserer på i den givne periode ift det valgte læringsplanstema, som vi arbejder i dybden med. Det kan fx være fokusord som "vådt/tørt", "varmt", "spire/gro"
- Benævne handlinger og konkrete omkring borddækning/afrydning
- Benytte iPad til visualisering af fx mad eller følge børnenes spor i samtaler under måltidet
- Gå foran/bagved/ved siden af: Vi skal positionere os i måltidet og italesætte situationen og børnene for hinanden, undre os sammen og følge børnenes spor
- Skabe rum for at børnene kan spejle sig i hinanden og få øje på hinanden gennem anerkendelse af handlinger under måltidet (fx når nogle børn "tør" at smage noget nyt)
- Inddragelse af forældrene omkring børnenes sproglige og motoriske udvikling under måltidet: Hvad kan mit barn fysisk selv? Dække bord, hælde op i kop, rydde af bordet, smøre mad mm.
Hvad kan mit barn udtrykke/sige? Vi snakker fx om fra jord til bord i institutionen, og forældrene kan gerne understøtte dette hjemme og udvikle samtalen

- Dokumentation til forældre (og personale) om hvordan vi arbejder med måltidet, det pædagogiske grundlag og billeder, som forældre kan se og anvende sammen med børnene for at skabe sammenhæng med måltid i institutionen og hjemme

Tegn

- Børn, som selv tager initiativ til samtale omkring dagens måltid
- Børn som peger på billeder og mad og skaber sammenhæng (vuggestue)
- Børn som genfortæller sætninger fra tidligere samtaler om måltidet
- Børn som genfortæller fra bøger, som bliver læst i forbindelse med måltidet
- Børn som italesætter konsistens
- Børn som udtrykker følelser omkring mad
- Børn som bruger sit sprog i andre læringsmiljøer
- Børn som henvender sig til andre børn og skaber samtaler imellem sig
- Børn deltager i dialogen omkring bordet, både ved at lytte og ved selv at byde ind

Evaluering

- Evaluere på stuemøder løbende (tidligst efter en måned) og justere hvor det er nødvendigt
- Det kan fungere godt med fysiske samtalebilleder, fordi det er tilgængeligt for alt personale, som vil kunne skabe kvalitet omkring måltidet
- Det er vigtigt at personale er bevidste om at kommunikere med forældrene omkring måltidet: Hvad kan dit barn? Hvad snakker vi om når vi spiser? Hvordan/hvor længe sidder vi og spiser? Dette vil bidrage til at skabe en bedre sammenhæng for barnet mellem måltid i institutionen og i hjemmet.

SMTTE-model over samling

Sammenhæng:

Hver dag samles vi når børnene er kommet.

Vi holder ofte samlinger stuevis for at give børnene oplevelsen af at de er en del af et mindre fællesskab.

Børnene udvikler igennem samlingen mod til og mulighed for at være deltagende, få indflydelse og få et fælles overblik over dagens aktiviteter.

Børnene får et godt overblik over hvem der er mødt ind i dag og hvilke aktiviteter der er tilgængelige på dagen. Det pædagogiske personale styrer samlingen og støtter op med visuel støtte -billeder og tegninger, der giver overblik over dagens aktiviteter og grupper og dermed kan skabe forudsigelighed og genkendelighed for børnene.

Mål:

Et mål med samling er blandt andet at fremme det enkelte barns sproglige udvikling. Barnet skal gennem samling blive bedre til at kunne opsøge andre børn verbalt og indgå i legerelationer og deltage i stuens øvrige sociale fællesskaber.

Tiltag:

- Vi arbejder systematisk med temaer såsom forår, sommer, kroppen og indenfor de seks læreplanstemaer, hvor alle sanser tænkes ind, fokusord, rim og remser
- Vi arbejder med gentagelse og synger de samme sanger med fagter mange gange (Velkomstsang, ugens sang, navnesange, emnesange, bevægelsessange)
- Vi er bevidste om effekten af at afholde samling både stuevis men også i mindre børnefællesskaber. Dette kan skabe mulighed for forskelligt pædagogisk indhold og fokus alt efter hvilken børnegruppe man har
- Vi anvender sangkuffert med konkrete for at visualisere og skabe mulighed for det enkelte barns deltagelse i samling (barnet får lov at hente figurer i sangkuffert, de lærer at vente på tur, regulere egne behov, få øje på de andre børn i sine omgivelser)
- Vi sætter ord på børnenes initiativer og udtryk (både verbale/nonverbale og kropssprog)
- Som pædagogisk personale arbejder vi bevidst med vores egne udtryk, benævner vores handlinger og hvordan vi positionerer i samling i forhold til hinanden og til børnene
- Dialogisk læsning (børnene deltager aktivt og bidrager til at udvikle fortælling)
- Musikinstrumenter (arbejder med tempo, lydniveau, rytmer, bevægelse og italesætte funktion med musikinstrumenter, former og udseende)

- Vi anvender måtter/puder til at sidde på (Italesætte hvordan børnene og personale er positioneret i forhold til hinanden (forholdsord), bidrage til det enkelte barns medbestemmelse om hvor man fx har lyst til at sidde og ikke mindst skabe en visuelt fysisk plads til det enkelte barn)

-

Tegn:

- Børn som gentager ord og synger sange fra samling
- Børn som bruger ord og sange i andre kontekster til at skabe samspil/relationer
- Børn som på sigt indgår og bidrager med noget til samling (er deltagende)
- Børn som efterspørger samling forud for det/ i løbet af dagen og er positiv indstillet overfor det
- Børn som selv benytter sig af rim og remser
- Børn som kan genfortælle det som er blevet snakket om i samling
- Børn som begynder at sætte ord på egne, vores og andres følelser, intentioner og handlinger (bruger samling i andre kontekster)
- Børn som bliver bedre til at italesætte og bruge ord og koble dette til sit kropssprog
- Børn som deltager aktivt og gerne vil være med til at bestemme hvilke sange, konkrete og instrumenter vi skal bruge – og som udtrykker dette både verbalt og med kropssprog
- Børn som deltager i dialogisk læsning og er med til at fortælle/læse bogen, fordi de gennem gentagelse og deltagelse mestrer flere ord og udvider deres ordforråd

Evaluering:

- Det er vigtigt at det pædagogiske personale har forskellige roller under samling: Facilitator, observatør, en som skaber ro – skabe en tydelig ramme omkring samling, hvor vi kan udfolde os. Facilitator er den som aktivt står for samling og som børnene har sit fokus rettet imod, observatør observerer og har øje på om indholdet i samling skaber en fælles interesse? Er der nogle børn, som ikke er optagede af indholdet? Hvad kan vi ændre til næste gang? Er der andre temaer som er mere relevante ift. vores børnegruppe? Den som skaber ro kan også have fokus på det praktiske omkring samlingen: Tid, børn som bliver afleveret under samling, børn som bliver kede af det osv. Det er her vigtigt at alle voksne er deltagende og aktivt synger med på sange og gør fagter - så vil børnene også blive mere motiverede for at deltage.
- Det er vigtigt med forberedelse: Hvilke sange? Rækkefølge, hvor lang tid, plads til fleksibilitet og følge børnenes spor, så de er med til at bestemme og har indflydelse på samlingens indhold (dette kan planlægges på stuemøder/ i forkant af samling)
- Det er vigtigt at vi som pædagogisk personale samler op på de efterfølgende spor, som børnene giver os i form af ord/udtryk fra samling og anerkender dem for det